



Nový študijný program na Fakulte architektúry vo Viedni zohľadňuje najmodernejšie trendy vo výučbe architektúry v Európe a zároveň nadväzuje na dlhoročnú tradíciu viedenského univerzitného školstva. Cieľom je štúdium orientované na prax, na samostatné myslenie a na kreatívny manažment v architektúre.

*

*Ingrid Konrádová,
Technische Universität Wien*

CURRICULUM OF THE BRANCH OF ARCHITECTURE AT THE FACULTY OF ARCHITECTURE OF THE UNIVERSITY OF TECHNOLOGY IN VIENNA.

By Ingrid Konrád

The new curriculum, which has come into effect since the 1992-1993 school year, has eliminated disadvantages for the excessive number of students who begin their study and after half of the study course leave the school without any official possibility to recognize their results. Six hours of intensive course-work before the study enable the student to become familiar with the form of study and to get an idea about the architect's profession. As opposed to the previous system, students start designing in the first grade of study which lasts 4 terms.

The lectures are intertwined with the seminars where all 13 institutes of the faculty participate. The second grade of study is oriented towards designing. The student has a right to choose the topic of the studio and the institute where he/she will get his/her degree. The optional subjects are chosen in connection with the studio and compulsory subjects can be selected out of two catalogues. The optional subjects can be taken at any university in Austria.

Pierre von Meiss

K ZMENÁM A KONCEPCII ŠTUDIJNÉHO PROGRAMU

Každá koncepcia univerzitného študijného programu musí vychádzať z celkovej politiky vzdelávania, vrátane jeho neuniverzitných ciest. Ich príkladom je učenie budúceho projektanta u architekta - majstra (učenie prácou), doplnené návštevou odbornej školy 1-2 dni do týždňa. Predstavuje ponuku vzdelávania pre tú časť mládeže, ktorá nechce alebo nemôže študovať na univerzite. Absolventi takejto výučby (s príslušným certifikátom) vykonávajú dôležitú prácu v projekčných ateliéroch a nie je vylúčené, aby najnadanejší z nich dosiahli samoštúdiom alebo dopĺňujúcim vzdelaním štatút architekta.

Vysoká škola technická (L'école technique supérieure - Fachhochschule) je neuniverzitným vzdelávaním s veľmi dobrou štruktúrou; je bežná vo viacerých európskych krajinách. Dôraz kladie na výkon profesie nezávislého architekta - projektanta. Niektorí absolventi týchto škôl sa zapisujú na univerzitu, aby si doplnili koncepčné schopnosti a aby upevnili svoje postavenie architekta. Univerzitná alebo polytechnická výučba, vyhradená do roku 1950 malej elite, sa stáva čoraz prístupnejšou.

V Európe sa väčšina študijných plánov zdanlivo podobá: spravidla päť rokov štúdia rozdeleného na dva cykly a jeden rok praxe. Tu sa však podobnosť končí, lebo v skutočnosti si každá krajina zachováva svoju vlastnú identitu, ktorá sa odvíja od doterajších vzťahov vzdelávacích inštitúcií k praxi a niekedy závisí od kultúrnej úrovne. Najčastejšie je príčinou rozdielnej kvality vzdelávania rozdiel v prostriedkoch (finančných a priestorových) pripadajúcich ročne na jedného študenta. Vo veľkej väčšine európskych univerzít je na prvom mieste výchova všestranných architektov pripravených pre výkon slobodného povolania a postavenie zodpovedného architekta projektu. Keďže na trhu práce sa takto uplatní len málo absolventov, početné školy sa pýtajú,

ako zlepšiť výučbu, aby sa absolventi veľmi dobre umiestnili v národnom i európskom konkurenčnom boji a ako (prostredníctvom zmeny študijného plánu alebo postgraduálneho vzdelávania) obohatiť výučbu o nové alebo pre architektúru okrajové oblasti.

Kaleidoskop vývoja

Dejiny univerzitného vzdelávania architektúry v 20. storočí majú mnoho stránok. Aj dnes veľká časť základnej výučby architektúry má v sebe niečo z Bauhausu, ale prakticky zmizla hlavná myšlienka, ktorej nositeľom bola táto škola, totiž "učenie prácou" s celou tradíciou hnutia "Umenie a remeslo" (Art and Crafts a Werkbund). V niektorých štátoch (najmä v Nemecku, Švajčiarsku,

Rakúsku, Škandinávii a v krajinách strednej Európy) výučba na technických univerzitách drží viac-menej krok so školou moderny. Ich profesori často vyšli práve z tejto školy. Od metódy "vyučovania imitáciou" (Beaux Arts) sa vo Francúzsku definitívne odstúpilo už v roku 1968. V niektorých štátoch východnej Európy pozorujeme už od roku 1990 zvláštnu zmes hodnôt "Beaux arts" a ultrafunkcionalizmu, osobitosťou je udeľenie kompetencií stavebným inžinierom počas posledných desaťročí. Talianske školy architektúry sú zase skutočne masové (60 000 študentov architektúry v roku 1995). Je prirodzené, že tento kaleidoskop rôznorodej minulosti sa znovu odzrkadľuje v panoráme európskych škôl a takáto kultúrna rozdielnosť je tiež prameňom obohacovania.

Akú reformu pre FA STU Bratislava

Slovensko ako nové národné spoločenstvo by si mohlo dovoliť radikálnejšie reformy v zakladateľskom duchu, no každá vážna reforma sa musí opierať o vlastné vedomosti a vlastné ľudské zdroje. Preto najlepšou pomocou, ktorú môže niekto zvonku poskytnúť, je položiť v správnej chvíli dobrú otázku. A to je to, o čo sa týmto príspevkom snažím:

1. Ako vidíte budúcnosť architekta a jeho profesie vo vašej krajine? Jeho úlohy, výsady, sily, ktoré ich maria alebo ohrozujú? Ako sa odrazí rôznosť východísk v krátkodobom a strednodobom horizonte (do 10 rokov)?

2. Akého architekta chcete vychovávať?

a) intelektuálneho kritika, schopného reagovať na nové problémy, ktoré sa objavujú?

b) dobrého architekta (urbanistu) - projektanta schopného vyhrať národné a medzinárodné súťaže?

c) architekta dobre pripraveného na riadenie projektu až po technickú a finančnú stránku realizácie?

d) zdatného vedúceho pracovníka pre procesy prípravy a realizácie stavieb?

e) dobrého výskumníka a doktoranda?

(Nech sa páči dopĺňovať zoznam)

Nikoho by neprekvapilo, ak by vaša odpoveď bola: "o toto všetko sa snažíme." V skutočnosti máte málo nádeje, že dosiahnete všetky tieto ciele jediným študijným programom a jediným titulom alebo diplomom. Treba zdefinovať priority, a to podľa mojich nasledujúcich otázok:

3. Akým druhom školy chcete byť?

- školou, ktorá je predovšetkým zameraná na prax? (o 2a alebo 2b teda nebude veľký záujem)

- školou, ktorá predovšetkým vyhovuje potrebám spoločnosti?

- školou, ktorá ...

4. Akú pedagogickú orientáciu sa rozhodnete prijať, chcete byť školou jednoznačne orientovanou alebo školou pluralitnou?

Podľa mojich skúseností orientované (špecializované) školy sú silnejšie - tie, ktoré vychvalujú pluralizmus, ho často nerealizujú z presvedčenia, ale skôr z nutnosti (podľa aktuálnej zostavy osobností). Orientovaná škola môže byť úspešná len vtedy, keď ju riadi osobnosť alebo rovnorodý výskumný kolektív s medzinárodným uznaním v oblasti filozofie a metodológie. Zakladateľom takto orientovanej školy môže byť významný architekt (napr. Alvaro Siza) alebo významný filozof-výskumník (napr. K. Frampton alebo J.-L. Cohen).

Chcete byť majstrovskou školou alebo univerzitou?

V pluralitnej spoločnosti sa môžu uplatniť oba uvedené systémy. Majstrovská škola, ktorá má najbližšie k systému "Beaux arts", nepovedala svoje posledné slovo, lebo vyhovuje základnej pedagogickej požiadavke: "vyučovaniu príkladom." Opretie sa o istoty Luigiho Snozziho, Raphaëla Monea, Colina Roweho alebo Petra Eisenmana neprodukuje repliky majstra, ako tvrdia odporcovia tohto systému.

Univerzita ponúka nesmiernu studnicu vedomostí, výskumu a skúseností natoľko "nadosobných", diachronických a interdisciplinárnych, že sa nemôže stať miestom výučby istôt. Východiskom univerzitného vzdelávania je kritické myslenie a hľadanie. Na málokterých architektonických školách je skutočne univerzitná výučba, stále sú "školami" s rozvrhom prednášok a cvičení veľmi školských. Je otázne, či je toto najlepší systém, ako sa naučiť učiť sa.

5. Aké sú vaše ľudské a ekonomické zdroje? Ako zladiť ciele so zdrojmi?

Bolo by vhodné preveriť "ideálne" odpovedí na predchádzajúce otázky a skonfrontovať ich s dostupnosťou zdrojov. Ide o náročnú a vážnu prácu, v jej rámci treba určiť priority a stratégie a vytvoriť varianty ako podnet pre diskusiu. V štáte s limitovanými ekonomickými zdrojmi je múdre byť k ľudským zdrojom veľmi ohľaduplný.

6. Aké sú naše tromfy voči konkurencii?

Aj keď sa to nezdôrazňuje, medzi školami existuje zdravá konkurencia. Musíte sa poistiť, aby vaša škola bola rozpoznateľná vďaka vynikajúcim výsledkom aspoň v jednej oblasti, aby upútala medzinárodným chýrom jedného či viacerých učiteľov alebo výskumníkov, prípadne aby mala pozoruhodnú základnú výučbu, výbornú infraštruktúru (knihnica a závideniahodné priestory ateliérov) či vynikajúce evaluačné hodnotenia... Vybudujte si kooperačné vzťahy s vašími susedmi (Viedeň, Graz, Budapešť, Krakov, Brno, Praha).

Výber výučby a štruktúr - pár voľných úvah

Na záver ponúkam niekoľko neusporiadaných osobných úvah, ktoré pochádzajú z mojich tridsaťročných skúseností (v Európe i v Amerike) vo výučbe teórie a projektovania.

Vašich najlepších učiteľov - architektov dávajte do prvého a druhého ročníka. V prechode z gymnázia na štúdium architektúry získava študent základy odborných vedomostí, zručností a architektonickej etiky. Každý učiteľ ateliérovej tvorby musí prednášať svojim študentom v ateliéri aj teóriu a metodológiu (aspoň dve hodiny týždenne). Úlohou dobrého učiteľa ateliérovej tvorby nie je len správna formulácia údajov o probléme a kritika. Musí byť schopný rozdebať projekt - PREČO a AKO.

Nepresadzujte postupnosť tém (programov) od prvého po posledný ročník. Môže sa rovnako dobre zadať športové centrum s jeho krajinnými komponentmi v druhom ročníku a rodinný dom v poslednom ročníku. Pravdaže, didaktické ciele budú rozdielne. Od vás sa očakáva výučba architektúry, nie výučba bývania, priemyselnej, školskej či verejnej architektúry... Dobrý študent, ktorý počas svojich štúdií nikdy nerobil projekt priemyselného objektu, musí byť schopný pristúpiť k tejto preňho novej téme inteligentne a citlivo. (S prihliadnutím na predchádzajúce úvahy bolo by vhodné jednoducho zmeniť pomenovania špecializovaných katedrií na katedry Teórie architektonickej tvorby.)

Vo výbere vašich učiteľov ateliérovej tvorby je rozumné uprednostniť architektov, ktorí vykonávajú projekčnú prax s úspechom a príkladnou etikou. Podmienkou však je, aby oni súhlasili s výrazným obmedzením ich činnosti, aby sa ich prioritou stala výučba. Čím viac poskytnete vašim učiteľom didaktickej slobody a zodpovednosti, tým viac sa budú angažovať.

S výnimkou prvého ročníka nie je potrebné, aby všetci študenti v tom istom roku prešli cez ateliér tých istých učiteľov. Naopak, rozdiely sú povzbudzujúcim prvkom pre diskusiu na fakulte a umožňujú viac prihliadať na rozdiely medzi študentmi. Môže to tiež znamenať, že by bolo treba nahradiť veľmi hierarchickú štruktúru katedrií, oddelení a inštitútov štruktúrou, v ktorej by sa zodpovednosť zverila mladým učiteľom (príklad: USA). Treba tiež vytvoriť príležitosti na rozprúdenie názorových výmen a diskusií, napríklad povinnou účasťou iných profesorov v skúšobných komisiách na konci semestra a pri štátniciach.

Musíme sa usilovať o prekonanie antagonizmov medzi návrhom, projektom a stavbou. Stavba je architektúra a niet architektúry bez stavby. Hľadáme, ako zaviesť pre rôzne teoretické predmety v druhom stupni štúdia didaktické modely, ktoré združujú rôzne disciplíny okolo jedného študijného problému. Neznásobujme študijnú látku, skúsme skôr využiť mimokatedrové prednášky alebo voliteľné výberové semináre.

Na Oddelení architektúry EPFL sme s úspechom zaviedli didaktický model, ktorý voláme "Výučbové celky." Rezervujeme mu takmer jeden deň týždenne a konštatujeme skutočnú angažovanosť študentov pri získavaní vedomostí (prestávajú "konzumovať" prednášky).

Viac ako kedykoľvek predtým je potrebné zaviesť didaktický model, ktorý vedie študenta k samostatnosti. Je treba, aby študent prispieval prácou, výskumom, kritickou rozpravou ku každej teoretickej prednáške. To vyžaduje čas na hľadanie a dôsledkom je citelné obmedzenie rozsahu prednášok. Na dobrých amerických univerzitách sa študent nemôže zapísať na viac ako 5 predmetov naraz bez zvláštneho povolenia dekana! Rozvrh by nemal mať viac ako 24-28 hodín týždenne (vrátane ateliérov). Voľný prístup k informáciám (dobře vybavená knižnica, centrum technickej dokumentácie, využitie CD-rom, prístup na Internet atď.) je hlavnou podmienkou toho, aby bola takáto forma nezávislého štúdia úspešná.

Poznámka

Tieto úvahy a rady sa vzťahujú predovšetkým na moje vlastné skúsenosti učiteľa a bývalého vedúceho oddelenia so (zatiaľ) veľmi skromnou znalosťou špecifickej situácie na STU. Dúfam, že odovzdanie týchto skúseností bude oživením vašich debát a prispeje čo len kvapkou k tomu, aby ste urobili čo najlepšie rozhodnutie pre zvýšenie hodnoty architektonickej školy. Výber a zodpovednosť je na vás. Ak sú rôzne názory medzi vami, nie je mojou úlohou robiť arbitra - budem sa obmedzovať na úlohu animátora a niekedy poradcu.

P.S. Upozorňujem na publikáciu AEEA, ktorá vyjde v apríli 1997: *Výučba architektúry v Európe: Bilancia a perspektívy.*

*

*Pierre von Meiss, EPFL Lausanne (EDFA)
prezident EAAE (European Association for
Architectural Education)*

MENDMENTS TO THE CURRICULUM AT THE END OF 1990.

By Pierre von Meiss

The basic problem of architectural education is to prepare the architects for competition in the labour market. Most European universities attempt to provide a universal education for the students, usually through a five-year study plan divided into two cycles and one year of practice, depending on individual characteristics in each country. The FA STU should very carefully consider its objectives, possibilities, background and advantages in relation to its competitors. From pedagogical experience it is possible to recommend to let the best architects teach in the beginning of the study, to introduce theory and methodology in the studio work and, lastly, not to join the didactic goals with the topics but with the discussions on how to overcome the antagonism between the design and the construction and how to ensure a free approach to information.